

Mykola Senchenko,
Director of the Book Chamber of Ukraine, Professor
Civilization project "Papal Empire of Rome":
Counter-Reformation, French revolution and napoleonic wars

In the fifth article, devoted to the Vatican's desire for world domination, the stages of the realization of the "Papal Empire of Rome" civilizational project during the periods of the Counter-Reformation, the French Revolution and the Napoleonic Wars (1596—1815) are briefly considered.

Keywords: Vatican; Brest Union; French revolution; napoleonic wars; catholics; uniates; Counter-Reformation; oligarchs; fascism; order "Opus Dei"; order of Jesuits; civilization projects; world domination; policy; money

References

1. Achlej A. (2011). *Bitva globalnyh proektov. V 3 ch. Chast 1. Evrei, katoliki, shiity, "vaspy"*. Moskva: Volant.
2. Braun D. (2005). *Angely i demony*. Moskva: AST: Lyuks.
3. Grizinger T. (2004). *Iezuity. Polnaya istoriya ih yavnyh i tajnyh deyanij ot osnovaniya ordena do nastoyashogo vremeni*. Minsk: UP "Minskaya fabrika cvetnoj pečhati".
4. Frattini E. (2007). *Svyashennyj Alyans. Palachi i shpiony Vatikana*. Moskva: Eksmo.

Надійшла до редакції 12 серпня 2022 року

УДК 327(510+73)(045)

DOI: 10.36273/2076-9555.2022.8(313).24-30

Оксана Сенченко,
кандидат наук із соціальних комунікацій,
старший викладач КНУКіМ,
e-mail: okline.www@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3587-394X>

Особливості національних моделей "м'якої сили" КНР і США

У сучасному світі феномен "м'якої сили" відіграє важливу роль, традиційно слугуючи інструментом зовнішньої та внутрішньої політики держав. Водночас в умовах багатополярного світу роль "м'якої сили" значно розширилася. Нині вона міцно входить у зовнішньополітичний арсенал провідних країн світу як невіддільний складник і форма зовнішньополітичної стратегії.

У статті розглянуто підходи двох країн із найбільш розвинутою економікою — КНР і США — до розроблення й застосування національних моделей "м'якої сили" для формування свого позитивного іміджу.

Порушена проблематика ще не посіла належного місця у вітчизняних політологічних дослідженнях, оскільки Україна із запізненням сприйняла концепцію "м'якої сили" як реальний інструмент політичного впливу на міжнародній арені, що актуалізує пропонувану розвідку.

Ключові слова: "м'яка сила"; зовнішня політика; США; КНР; пріоритети зовнішньої політики; імідж держави; інструментарій "м'якої сили" в освіті; "м'яка сила" дипломатії; "м'яка сила" науки

Постановка проблеми. В умовах сучасних викликів набуває актуальності проблема застосування "м'якої сили" як дієвого інструменту зовнішньої та внутрішньої політики держав. Питання розроблення й застосування національних моделей "м'якої сили" для впливу провідних країн світу, зокрема КНР і США, на світову систему потребує ґрунтовнішого розгляду, адже торкається аспектів глобальної конкуренції, економічного успіху, інвестиційної привабливості держав, їхньої позиції на міжнародній арені, а також якості життя населення, національної ідеї, ідеології, менталітету, культури тощо.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Проблемі розроблення й ефективного застосування інструментів "м'якої сили" присвячено праці закор-

донних дослідників J. Nye [1], G. Holik [2], J. Rosenau [3], A. Schlesinger [4], Ch. Wolf, B. Rosen [5].

Мета статті — розглянути особливості національних моделей "м'якої сили" КНР і США.

Виклад основного матеріалу дослідження. У діяльності кожної держави визначальними є її внутрішня та зовнішня політика. Внутрішню політику спрямовано на гарантування безпеки населення, незалежного розвитку політичного, економічного й духовного простору країни. Зовнішня політика пов'язана з геополітичними амбіціями держави на міжнародній арені, розвитком взаємовигідних відносин з іншими країнами, спільністю зовнішньополітичних цілей і завдань.

Для реалізації національних інтересів кожна держава має низку інструментів зовнішньої

політики, особливе місце серед яких належить "м'якій силі". Перш ніж перейти до аналізу сучасного стану національних моделей "м'якої сили" КНР і США, слід визначитися з категоріальним апаратом.

Інструменти "м'якої сили"

Поняття "м'якої сили" (soft power) у науковий обіг увів американський дослідник Дж. Най. У праці "Приречений бути лідером: мінлива природа американської влади" [1] автор характеризує концепцію "м'якої сили" як відносини між акторами влади, коли один із них чинить вплив на іншого, до того ж вкрай важливим є результат їхньої поведінки. Заохочення й переконання — основна суть "м'якої сили". Теоретик зауважує, що ресурси "м'якої сили" полягають у здатності залучати союзників, тоді як ресурси "жорсткої сили" асоціюються з поведінкою примушення (підкуп, санкції, застосування сили).

До важливих інструментів "м'якої сили" американської гегемонії Дж. Най відносить економічну сферу (залучення іноземних інвестицій, розширення експорту власних товарів); розвиток співпраці у сферах освіти, культури, науки, інноваційних технологій; політичні мотиви розвитку партнерських відносин [2].

У сучасному світовому просторі використовують комплексні концептуальні моделі "м'якої сили". Наразі виокремлюють такі різновиди:

— економічна "м'яка сила" (economic soft power) — інвестиційна й фінансова привабливість держави;

— гуманітарна "м'яка сила" (human capital soft power) — привабливість освітньої системи, наукової й технологічної діяльності;

— культурна "м'яка сила" (cultural soft power) — міжнародне визнання культурної спадщини держави, розширення міжкультурних комунікацій, популяризація національної мови, туристична привабливість;

— політична "м'яка сила" (political soft power) — розвиток політичних інститутів демократії, захист прав людини;

— дипломатична "м'яка сила" (diplomatic soft power) — ефективність переговорного процесу, здатність до запобігання агресії, нейтралізація загроз [3].

Важливим аспектом визначення "м'якої сили" є уявлення про неї як сукупність внутрішніх і зовнішніх чинників держави.

До внутрішніх чинників належать: якість і рівень життя; національна ідея; ідеологія; менталітет; культура (театр, кінематограф, шоубізнес, мистецтво, література); інноваційний потенціал (здатність генерувати креативні ідеї й технології).

До зовнішніх чинників відносять: зовнішню політику держави (авторитет на міжнародній арені); рейтинг у глобальній ієрархії; цивілізаційний статус; політичну та економічну модель держави; стратегію розвитку; інформаційні ресурси.

Основними інструментами "м'якої сили" є: політичний піар; інфопотоки; глобальний маркетинг; популярність мови держави у світі; позиція держави у глобальній ієрархії; культурний обмін, спорт, туризм; публічна дипломатія; система освіти; здатність вести інформаційні війни; діалог культур; національна діаспора; міграційна політика [4].

Завдяки ефективному застосуванню інструментів "м'якої сили" можна досягти порозуміння та поваги на міжнародній арені, уникаючи використання інструментів "жорсткої сили".

Для глибшого розуміння практики реалізації "м'якої сили" також слід враховувати зміст "розумної сили" (smart power), що припускає раціональний розподіл ресурсів між інструментами "м'якої" та "жорсткої сили".

Виділяють п'ять векторів, що становлять основу "розумної сили": зміцнення наявних політичних альянсів і формування нових; надання гуманітарної допомоги й технологічної підтримки бідним країнам; розвиток громадської та публічної дипломатії; ефективна економічна інтеграція (допомога бідним країнам; підтримка держав, що активно розвиваються); поширення інновацій [5].

Суб'єктами реалізації "м'якої сили" в різних країнах є як державні (міністерства, агентства), так і недержавні (фонди, некомерційні організації (НКО), масмедіа, наукові організації) структури. Частина цих організацій є інститутами публічної дипломатії. Завдяки їхній діяльності реалізуються програми публічної дипломатії різної спрямованості:

— аналітичні: збір інформації щодо думки іноземних громадян про іншу державу;

— інформаційні: інформаційна підтримка зовнішньої політики;

— освітні: науково-освітні обміни студентами;

— культурні програми: культурні обміни, виставки, діяльність релігійних організацій, видавнича діяльність тощо.

Реалізація цих напрямів публічної дипломатії дає змогу використовувати "м'яку силу" України для розв'язання таких завдань:

— проводити цілеспрямовану політику щодо об'єктів впливу;

— формувати лояльне ставлення до іноземних громадян, які здобули освіту на території нашої держави;

— формувати громадську думку цільової аудиторії;

— формувати позитивний імідж країни з допомогою культурного та мовного просторів.

Активне застосування "м'якої сили" призвело до створення її рейтингів. Перший масштабний рейтинг "м'якої сили" держав був складений 2010 р. журналом "Монокль" спільно з британською організацією The Institute for Government. Основу становлять п'ять критеріїв "м'якої сили", що їх визначив Дж. Най: бізнес/інновації; культура; діяльність уряду; дипломатія; освіта. Дані для отримання індексів взято з авторитетних джерел, аналітичних доповідей, звітів міжнародних організацій (ООН, Всесвітнього банку, дослідження Freedom House, Інституту статистики UNESCO тощо) [4].

Результатом дослідження стало визначення 10 країн, що використовують "м'яку силу". За першими трьома критеріями лідирують Німеччина, США, Велика Британія. Ще п'ять країн увійшли до десятки лише за одним критерієм: Іспанія, Китай, Австрія, Сінгапур, Нова Зеландія.

Згодом для виміру "м'якої сили" під час обчислення рейтингу стали використовувати квантитативний підхід. З'явилася категорія RGMs (rapid-growth markets soft power index — Індекс м'якої сили ринків, що швидко зростають). Згідно з цим показником, "м'яка сила" держави є сукупністю 13 показників:

— експорт медіапродукції (музика, комп'ютерні ігри, книги);

— популяризація національної мови як інструменту міжнародного спілкування;

— проведення Олімпійських ігор;

— наявність харизматичних осіб (які увійшли до рейтингу 100 найвпливовіших людей світу);

— наявність найвпливовіших бізнес-компаній (що увійшли до рейтингу журналу Fortune);

— рівень корумпованості й насильства у країні;

— рівень свободи у країні (freedom index);

— ступінь електоральної участі громадян;

— ситуація з довкіллям (рівень виділення в атмосферу вуглецевого газу);

— зростання кількості іммігрантів;

— рівень розвитку туристичного сектору;

— світовий університетський рейтинг;

— вільне володіння англійською мовою як умова інтеграції до глобальної світової системи [3; 5].

Щороку число показників, які входять у підсумковий Soft Power Index, зростає (так, від 2015 р. їх налічується вже 50).

Вважаємо, що важливо здійснити аналіз інструментів використання "м'якої сили" різними державами. Окрім її загальних характеристик, у міжнародній системі вирізняють і національні моделі. Розгляньмо докладніше специфіку застосування інструментів "м'якої сили" у країнах із найбільш розвинутою економікою — США та КНР.

Інструменти "м'якої сили" США

Найефективнішими в застосування інструментів "м'якої сили" є структури, сформовані у Сполучених Штатах Америки ще за часів "холодної війни". Зокрема, американська модель "м'якої сили" базується на привабливості культури, способу життя й політичної ідеології країни. Нарощування потенціалу "м'якої сили" відбувається завдяки публічній дипломатії.

У другій половині ХХ ст. Сполучені Штати наполегливо демонстрували переваги західного способу життя. З цією метою в американському уряді було створено державні установи, мета яких — просувати "м'яку силу" США у світі. Найважливішими з них є:

1. *Бюро у справах освіти та культури* (БСОК) (Bureau of Educational and Cultural Affairs), утворене 1961 р., — має завдання сприяти розвитку порозуміння між США й іншими державами. БСОК реалізує такі міжнародні освітні програми:

— програма Фулбрайта, за якою аспірантам, викладачам і керівникам наукових установ надають гранти для проведення наукових досліджень;

— фінансування організації курсів і семінарів із вивчення англійської мови;

— організація підтримки науковців пострадянських та інших держав спеціальними стипендіями для наукових досліджень;

— підтримка діяльності підрозділу з інформації та ресурсів у сфері освіти для збільшення міжнародних обмінів;

— організація літніх семінарів і форумів з метою поглибленого вивчення США;

— освітні партнерські програми для підтримання контактів між американськими й закордонними установами у сфері середньої та вищої освіти;

— відділ культурних обмінів, реалізації культурних і молодіжних програм у США;

— фінансування програм захисту міжнародного культурного надбання.

Усі програми міжнародного обміну Сполучених Штатів реалізуються на базі федерального закону Фулбрайта-Хейса від 1961 р., метою якого є "забезпечення зростання взаєморозуміння між народом США та народами інших держав з до-

помогою освітнього й культурного обміну; зміцнення зв'язків США з іншими націями через демонстрацію освітніх і культурних інтересів, успіхів та досягнень американського народу й інших націй; розвиток міжнародної співпраці для сприяння прогресу в освіті та культурі; сприяння розвитку дружніх і мирних відносин між Сполученими Штатами й іншими державами світу". Варто зазначити, що американські програми обміну проводяться на регулярній основі, мають оновлюваний бюджет, регламентований зміст і чітко визначену цільову аудиторію, що багато в чому пояснює їхній успіх [5].

2. *Агентство США з міжнародного розвитку* (АСМР) (United States Agency for International Development (USAID), утворено 3 листопада 1961 р.). АСМР відповідає за адміністрування програм за участю представників держав, що розвиваються, має 87 представництв у всьому світі. Майже 200 осіб, які брали участь в програмах обміну США, були або є главами держав, 600 — головами урядів, парламентів тощо. Найширше випускників американських обмінних програм представлено в політичній еліті Республіки Корея, Аргентини, Чилі, Німеччини, Сполученого Королівства, Ізраїлю та Японії.

3. *Програма обмінів Д. Ейзенхауера* (Eisenhower Fellowships) є однією з найзакритіших і найпрестижніших, про що свідчать імена голів правління: нині цю посаду обіймає колишній держсекретар США К. Пауелл, а раніше — Г. Кіссінджер. Серед її випускників — 4 глави урядів іноземних держав, 110 міністрів і 43 послы різних держав. Можна зробити висновок, що такі програми обміну є колосальним інструментом "м'якої сили", оскільки допомагають "виховувати" багатьох представників іноземних політичних та економічних еліт. Яскравим прикладом є М. Горбачов, який узяв курс на перебудову й гласність завдяки ідеям О. Яковлева. Сам Яковлев був "перевихований" у США. Безперечно цікавою є біографія М. Саакашвілі, який 1994 р. здобув ступінь магістра права Колумбійського університету в Нью-Йорку, де навчався за Програмою стипендій ім. сенатора Е. Маскі. Пізніше здобував освіту і в Університеті Джорджа Вашингтона.

На думку Дж. Ная, найважливішою функцією обмінних програм США є продовження роботи з випускниками та підтримання з ними контактів. Політолог вважає програми обміну одним із найефективніших інструментів "м'якої сили". У книзі "Майбутнє влади" він зауважує: "Результати дослідження постійно підтверджують, що студенти, які навчалися за кордоном, по-

вертаються додому з позитивним поглядом щодо держави, в якій вони навчалися, та народу, з яким вони спілкувалися. Студенти, які здобували освіту за кордоном, з більшою ймовірністю сприятимуть просуванню демократії в себе на батьківщині, якщо вони навчалися в демократичних державах" [2; 3].

Варто приділити увагу діяльності *неурядових організацій* (НУО) і *некомерційних організацій* (НКО), а також аналітичних центрів, котрі спонсорує уряд США, американські транснаціональні корпорації та розвідувальні організації. Саме вони формують різноманітні програми й створюють майже універсальні цінності, транслюючи їх всьому світові з допомогою засобів масової інформації, теле- та кінопродукції, музики.

Сьогодні функціонує велика кількість таких організацій, поміж яких вирізняються: Рада з міжнародних відносин (РМВ), Центр стратегічних і міжнародних досліджень (ЦСМД), Фонд Карнегі, Корпорація РЕНД, інститути Брукінгса, Кеннана, Санта-Фе та багато інших. Фахівці цих об'єднань готують аналітичні документи, стратегічні прогнози, виробляють сценарії майбутнього. Інші НУО і НКО репрезентують себе як "гуманітарні" організації, зокрема фонди Сороса, "Євразія", Макартура, Карнегі, Джеймстаунський фонд та інші. Не останню роль також відіграють Національний демократичний інститут (НДІ), Інститут Альберта Ейнштейна, Freedom House, Amnesty International, Human Rights Watch.

Сполучені Штати — безумовний лідер у використанні "м'якої сили". Конкурентними перевагами країни в цій сфері є:

- сукупна економічна, політична та військова потужність;
- тривала присутність у державах-мішенях "м'якої сили";
- комплексність впливу інструментів "м'якої сили";
- гнучкість інструментів "м'якої сили";
- великий обсяг фінансування й широке охоплення програм сприяння міжнародному розвитку;
- широка географія й активна діяльність НУО та НКО.

Інструменти "м'якої сили" КНР

Серед азійських країн лідером у сфері розроблення та застосування національної моделі "м'якої сили" є Китай. Цей напрям становить вагомий частину державної політики країни. Аналітики КНР активно формують діалектичний підхід до "м'якої сили" в симбіозі з інструментами "жорсткої сили".

У 2000-х рр. Китай зіткнувся з проблемою мирного співіснування із сусідніми державами. Що вище ставав економічний, науково-технічний і військовий потенціал країни, то більше побоювалися її партнери й сусіди. Через це в КНР розробили та ухвалили концепцію "мирного розвитку", метою якої було переконати сусідів, що так званої китайської загрози не існує. А для того, щоб світова спільнота адекватно сприймала стрімкий розвиток Китаю, було застосовано політику "м'якої сили".

КНР вражає своїм економічним дивом, соціалізмом із китайською специфікою. Нині економіка Китаю офіційно посідає друге місце у світі й експерти прогнозують, що до 2025 р. вона обжене американську. За висновками Дж. Ная, "китайська мрія", запропонована лідерами КНР, приречена на успіх, адже завдяки модернізації економіка країни досягла неймовірних успіхів, що дало змогу підвищити рівень життя народу й вивести з-за межі бідності багато верств населення.

На офіційному рівні про потребу проведення політики "м'якої сили" було зазначено на засіданні політбюро ЦК Комуністичної партії Китаю (КПК) 17-го скликання в жовтні 2007 р., коли її генеральний секретар Ху Цзіньтао зауважив, що "КПК повинна зміцнювати культуру як частину "м'якої сили" нашої держави, чинник зростаючого значення в змаганні з сукупною національною потужністю".

Проте інтерес до застосування концепції "м'якої сили" виник у КНР раніше: за даними аналітиків, цей елемент зовнішньої політики стоїть на вістрі стратегічного бачення країни. Саме тому від початку 1990-х рр. у КНР було опубліковано сотні досліджень і наукових статей, присвячених "м'якій силі". За даними дослідника Д. Шамбау з Університету Джорджа Вашингтона, китайський уряд витрачає майже 10 млрд дол. на рік для просування свого позитивного іміджу, тоді як США виділяє на програми публічної дипломатії близько 670 млн дол. на рік.

Безумовно, перевагою китайської "м'якої сили" є не лише економіка, що активно розвивається, а й прадавня, самобутня культура. Феншуй, кунг-фу, каліграфія, енергія "ци", китайська кухня — це основи культури цієї країни, що стали популярними в усьому світі. Великий китайський мур, який, неначе магнітом, щорічно притягує тисячі туристів, є об'єктом всесвітньої спадщини ЮНЕСКО та одним із нових чудес світу. На думку Дж. Ная, "найбільший вплив матиме "м'яка сила" Китаю, що лежить у культурній сфері" [2].

Поширення китайської культури та мови відбувається за допомогою інститутів Конфуція. Перший з них було відкрито в Сеулі 2004 р. Китайська поступово стає головною мовою бізнесу в регіоні, чим і зумовлено інтерес місцевих жителів до її вивчення. У світі функціонують майже 500 інститутів Конфуція, багато з них розташовані в кампусах університетів, діє також близько 1000 класних кімнат цих міжнародних культурно-освітніх центрів. За офіційними даними уряду КНР, до 2025 р. кількість носіїв китайської мови як іноземної планується довести до 100 млн осіб. У 2009 р. у китайські університети було прийнято 220 тис. іноземних студентів, а до 2021 р. це число зросло до 500 тис. осіб.

Уряд КНР прагне забезпечити максимальну культурну присутність в інших державах. Так, у сотнях міст світу відбулися заходи, присвячені святкуванню Китайського нового року, а в столиці Ефіопії, Аддис-Абебі було проведено показ мод китайського одягу.

У 2009—2010 рр. КНР інвестувала 8,9 млрд дол. у "роботу з пропаганди іміджу держави за кордоном", зокрема й у трансляції кабельного новинного каналу "Сінхуа", що працює 24 години на добу та призначений для мовлення на кшталт міжнародної телекомпанії "Аль-Джазіра". Канал на кілька тижнів орендував білборди в нью-йоркському Таймс-Сквері, на яких транслював різноманітні зображення КНР: рисові поля, неонові хмарочоси тощо, і на усіх зображеннях було зазначено, що Китай надає "нові перспективи". Також в період 2009—2011 рр. "Сінхуа" відкрив 40 нових бюро у всьому світі, й нині їх загальна кількість становить 162. Головне урядове друковане англomовне видання China Daily платить чималі гроші за те, щоб його вкладки були в Washington Post і Wall Street Journal.

Успішним проектом із просування власної "м'якої сили" стало проведення літніх Олімпійських ігор 2008 р. і XXIV зимових Олімпійських ігор, що проходили впродовж 4—20 лютого 2022 р. у Пекіні, а також частково в містах Чжанцзякоу та Яньцин. Уряд КНР, розуміючи, що його внутрішня політика, вочевидь, не є ресурсом "м'якої сили", а радше псує образ країни в очах західних партнерів, на відкритті Олімпійських ігор в Пекіні не торкалися політики партії та її принципів.

Безумовно, КНР потрібно посісти позицію лідера в Південно-Східній Азії — у сусідніх країнах, державах АСЕАН, щоб стати одним із найпотужніших гравців світу. Нині КНР є прикладом для азійських держав, які розвиваються,

тому логічно, що уряд країни використовує економічні важелі для поширення свого впливу на держави АСЕАН, наприклад, було створено зону вільної торгівлі КНР—АСЕАН, країна активно інвестує в економіку держав Південно-Східної Азії.

Окрім економічних важелів, КНР також намагається сформувати точки історичної спільності з державами АСЕАН, роблячи акцент на азійській ідентичності регіону. На відмінність від західної "м'якої сили", Китай не порушує питання прав людини, оскільки і в КНР, і в державах Південно-Східної Азії наявні інші підходи до проблем у цій сфері. Єдине, на що Китай намагається вплинути, — це ставлення цих країн до Тайванського питання. Уряд КНР також застосовує класичні інструменти "м'якої сили", як-от двосторонні міждержавні зв'язки й багатосторонню дипломатію. З низкою держав АСЕАН Китай налагодив стратегічне партнерство.

Перевага КНР у регіоні АСЕАН перед "колективним Заходом" очевидна — її модель модернізації краще пристосована для розв'язання проблем держав Південно-Східної Азії, аніж західна. КНР також намагається інституалізувати свою участь у певних проєктах, формуючи різноманітні міжнародні торговельні чи економічні зони в цьому регіоні.

Китай зацікавлений у створенні мирної та успішної периферії. Для досягнення цієї мети уряд також застосовує економічні, дипломатичні й культурно-освітні інструменти "м'якої сили". Загалом, можна сказати, що потенціал "м'якої сили" КНР у регіоні АСЕАН надзвичайно великий.

Висновки. Дж. Най у книзі "Майбутнє влади" зазначає, що ресурси "м'якої сили" здебільшого формують для цілей "м'якої сили". Отже, не лише культура, студентські обміни й інформаційні агенції є ресурсами цієї стратегії, а й програми допомоги. Автор наводить приклад, як США, КНР, Бразилія та інші держави збільшили свою

"м'яку силу" завдяки наданню допомоги потерпілим від землетрусу на Гаїті 2010 р. Дж. Най наголошує, що одним із найефективніших інструментів "м'якої сили" є освіта: "Ідеали й цінності, що їх США "експортують" в уми понад пів мільйона іноземних студентів, які щороку навчаються в американських університетах, а потім повертаються додому, спрямовані на те, аби "дістатися" до владних еліт. Освіта дає змогу сформувати певний світогляд в іноземних гостей, який відбиває ціннісні орієнтації держави-господарки й дозволяє розраховувати на позитивне ставлення студентів до неї в майбутньому". Отже, надання допомоги іншим державам у сфері освіти є ефективним інструментом "м'якої сили".

На завершення слід приділити увагу конкурентним перевагам використання інструментів "м'якої сили", що є невіддільним складником зовнішньої політики держави. До цих інструментів належать інформаційно-комунікаційні та гуманітарні можливості громадянського суспільства. Інакше кажучи, "м'яку силу" розуміємо не як концепцію чи набір ідей, що їх країна транслює зовні, а як систему інструментів і механізмів досягнення зовнішньополітичних цілей. Поміж них найважливішими для України є:

— активна взаємодія з представниками української діаспори та захист прав співвітчизників за кордоном;

— посилення ролі нашої країни в міжнародному гуманітарному просторі;

— зміцнення міжнародних позицій українських засобів масової інформації;

— культуроцентричність політики "м'якої сили".

У зовнішньополітичній діяльності України слід забезпечити доведення до світової громадськості об'єктивної інформації щодо позиції країни з основних міжнародних питань, для чого уряд має надавати державну підтримку україномовним ЗМІ й використовувати новітні інформаційно-комунікаційні технології.

Список використаних літератури та джерел

1. Nye J. Bound to Lead: The Changing Nature of American Power / Joseph S. Nye, Jr. — New York : Basic Books, 1990. — 370p.
2. Holik G. G. Paper Tiger? Chinese Soft power in East Asia / G. G. Holik // Political Science Quarterly. — Summer 2011. — Vol. 126, № 2. — P. 223—254.
3. Rosenau J. N. Turbulence in World Politics: a Theory of Change and Continuity / J. N. Rosenau. — Princeton : Princeton University Press, 1990. — 504 p.
4. Schlesinger A. M. The Imperial Presidency / Arthur M. Schlesinger, Jr. — Boston : Houghton Mifflin, 1973. — 505 p.
5. Wolf Ch. Public Diplomacy: How to Think about and Improve It / Charles Wolf, Jr., Brian Rosen. — Mode of access: https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/occasional_papers/2004/RAND_OP134.pdf. — Title from the screen (Accessed: 14.08.2021).

*Oksana Senchenko,
PhD of Social Communications,
Senior Teacher of KNUKiM*

Peculiarities of the national models of "soft power" of the People's Republic of China and the United States

In the modern world, the phenomenon of "soft power" plays an important role, traditionally serving as a tool of foreign and domestic policy of states. At the same time, in the conditions of a multipolar world, the role of "soft power" has significantly expanded. Currently, it is firmly included in the foreign policy arsenal of the leading countries of the world as an inseparable component and form of foreign policy strategy.

The article examines the approaches of two countries with the most developed economies — the People's Republic of China and the United States — to the development and application of national models of "soft power" to form their positive image.

The discussed issue has not yet taken its proper place in domestic political science research, as Ukraine belatedly accepted the concept of "soft power" as a real tool of political influence on the international arena, which actualizes the proposed intelligence.

Keywords: "soft power"; foreign policy; USA; China; foreign policy priorities; image of the state; tools of "soft power" in education; "soft power" of diplomacy; "soft power" of science

Надійшла до редакції 9 серпня 2022 року

З АРХІВУ КНИЖКОВОЇ ПАЛАТИ УКРАЇНИ

УДК 002.1:001](477.411):655.41.06"1964"(045)

DOI: 10.36273/2076-9555.2022.8(313).30-32

Лариса Дояр,

*кандидат історичних наук, доцент, старший науковий співробітник
Державного архіву друку Книжкової палати України,*

e-mail: arkhiv@ukrbook.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0789-2462>

Видавнича діяльність Книжкової палати України станом на 1964 рік*

Укладачем бібліографічного покажчика "Шевченко Т. Г. (1917—1963)" став провідний співробітник тогочасної Книжкової палати, заступник директора М. Багрич [9, с. 22]. Книга коштувала 43 коп. і охоплювала не лише всі твори поета, написані мовою оригіналу, а й іншомовні переклади мовами республік Радянського Союзу.

Окрім неперіодичних видань, станом на 1964 р. Книжкова палата УРСР видавала велику кількість бібліографічної періодики, у потоці якої варто виокремити "Літопис книг", "Літопис журнальних статей", "Літопис газетних статей", "Літопис рецензій", "Літопис образотворчого мистецтва", "Літопис музичної літератури", "Українська РСР у виданнях республік Радянського Союзу", "Нові книги УРСР" [10, с. 20]. Періодичні видання розповсюджували за попередньою передплатою в установах "Союздруку" та "Пошти СРСР" або згідно із замовленням видань безпосередньо в Книжковій палаті. Піврічна передплата на "Літопис книг" становила 2 крб 50 коп., "Літопис журнальних статей" — 4 крб 50 коп., "Літопис газетних

статей" — 4 крб 50 коп., "Літопис рецензій" — 1 крб 50 коп., "Літопис образотворчого мистецтва" — 40 коп., "Літопис музичної літератури" — 40 коп., на покажчики "Українська РСР у виданнях республік Радянського Союзу" — 50 коп., "Нові книги УРСР" — 1 крб 50 коп.

Суттєвий прибуток Книжкова палата УРСР отримувала й від реалізації друкованих бібліографічних карток. Наприклад, повний комплект неанотованих карток на книги коштував 30 крб, а скорочений — 20 крб. Користувачам пропонували замовляти картки за обраними серіями, зокрема: суспільно-політична, історична та науково-атеїстична література (ціна за комплект на півріччя складала 3 крб); природознавство та фізико-математичні науки (75 коп. за півріччя); техніка, промисловість, транспорт (7 крб 50 коп. за півріччя); сільське господарство (4 крб за півріччя); охорона здоров'я, медицина (3 крб за півріччя); мовознавство, літературознавство, художня література (5 крб за півріччя); дитяча література (1 крб 50 коп. за півріччя); мистецтво

* Закінчення. Початок див.: Вісник Книжкової палати. 2022. № 7. С. 39—41.